

Mulgi keelen 2022

TRÄHKE

MULGI TÄÄDMISTEPRUUV

1. Mes om Mulgimaa päälinn?
2. Miandse Mulgimaa kiriku torn om viltu?
3. Miande linn om Eesti miipäälinn?
4. Mesasi om Mulgi Majakas?
5. Mitu kihelkonda om Mulgimaal?
6. Mes om Mulgimaa lipu põhivärv?
7. Mitu valda om Mulgimaal?
8. Mailman ilmup üitsainus mulgikiilne aaleht. Mes selle nimi om?
9. Mes om Mulgimaa kige suuremb linn?
10. Kuskottal om Eesti edimene rahva puult akatet raamatukogu?
11. Miandsit lille kutsutes Mulgimaal nimedege käokaldsa, kikkapüksi, kanavarba, käokannusse, taevavõtme, võtmelilli, käolilli?
12. Mes värvi om Mulgi kuub?
13. Mitu kõrda aasten ilmup mulgikiilne Täheke?
14. Üits jagu Mulgimaast om Villändi maakonnann. Miandsen maakonnann om tõine jagu?
15. Mes nime kannap mulke kige suuremb tansu- ja laulupidu?
16. Mes süük sii om, mida om Eesti eri kanten kutsutu sedäsi: kardule-tangu puder, kärütädipuder, lätipuder, segäpuder, puulvil-lane, kannustigu puder, suurmidõga kartohka, laiskputr, sandiputr, sakõ silmiga putr, putr ubinõidõga, tummipudõr?

Vastusse: 1. Abja-Paluoja 2. Karksi kiriku 3. Karksi-Nuia 4. Liputorn
Mulgimaa 9. Tõrva 10. Tarvastu 11. Nurmeku 12. Must 13. Üits 14.
Musta pääl 5. Viis 6. Linaäitsme sinine ek elesinine 7. Kolm 8. Üitsainus
Valga maakonnann 15. Mulgi pidu 16. Mulgi puder

Joonistenu Rosenberg ülle

SISUKÕRD

Jänesse, sinililli ja tont	<i>Kivirähk Andrus</i>	4
Pörsakside lugu	<i>Tafenau Tiina</i>	6
Tibi tillike saladus	<i>Ilves Kristi</i>	8
Luuletuse	<i>Ilves Kristi, Jaska Vello</i>	10
Pihlapiiga	<i>Laanemetsa Liina</i>	11
Muinasjutt tugitoolist ja lohest	<i>Contra</i>	12
Post		13
Eesti kige vanemb rahvaraamatukogu		14
Meisterdus	<i>Munapühkä karbike</i>	15
Kokanukk	<i>Täidet muna</i>	17
Nali		18
Arva ärä!		19
Pildilugu	<i>Nalla kuu</i>	20

TÄHEKE

SA Kultuurileht lasteaakiri
ASUTATUD JAANUARIS 1960 • ILMUB KORD KUUS

Toimetuse aadress:
Harju 1, 10146 Tallinn
taheke@taheke.ee
Telefon 627 6426

Päatoimetei Martson Ilona
Toimetei Hinrikus Kadri
Mulgi Täheks toimetetei Ilves Kristi
Kunstiline toimetetei Rea Priit
Makett: Mikkin Dan

Tähekest saab telli e-arve püsivassuge
www.tellimine.ee

telefon 617 7717

Kaasepildi om joonistenu Sildre Elina

Mulgikiilne Täheke tuli vällä Mulgimaa perimuskultuuri toetusmeetme abige. Sii om Täheks ja Mulgi kultuuri instituudi ütine ettevõtmine.

EESTI
RAHVAKULTUURI
KESKUS

MULGI LAULAVE OMAN KEELEN

Veebruarikuul olli Karksi-Nuian kolmas Mulgimaa laste ja noorde lauluvõistelus Mulgi Lõõrike.

Kokku ast üles 24 laululast. Laulda võis nii eesti, mulgi ku mõlemben keelen.

Pääauinna sai seitsmeaastene Reinbachi Marta-Liisa. Pääle selle anti vällä mitmit eriauinu.

Mulgi keelen laul kokku seitse last. Oma lemmiku valis nende ulgast vällä kah Mulgi Kultuuri Instituut. Instituudi eriauinna sai kah Reinbachi Marta-Liisa Kuuse Kersti lauluge “Just nõnda pagar tiis”, mille olli mulgi kiilde pannu Laande Alli. Marta-Liisa jäi silmä oma julguse, laululusti ja ää mulgi keelege.

Et nii suurdel ku tillembil mulkel oles iki omakiilset laule, mida laulda nii kodun, koolin ku pidul, kuulut Mulgi Kultuuri Instituut vällä tõise mulgikiilside laule võisteluse, mille pääle saap laule saata 31. augustini 2022. Oodet om egäsugutse laulu, tetä võip esiki mulgikiilset räppi, rokki ja punki. Rohkemb täadust selle lauluvõisteluse kohta saap mulgimaa.ee veebilehe päält.

Edimesele mulgikiilside laule võistelusele tulli 2020. aastel 12 laulu ja neid kikki saap nätä Mulgi Kultuuri Instituudi Youtube-kanali päält.

MULGI LÕÕRIKSE LAULUVÕISTELUSEL LAULIVE MULGI KEELEN ZIEDSI REMI, REINBACHI MARTA-LIISA, RUUSVÄLI BERIT, MÄE KAROLIN, PALU ISABEL, MÄGRA ELLA MARI JA KARU MIRTEL.

SEITSMEEASTENE REINBACHI MARTA-LIISA SAI LAULUVÕISTELUSEL NII PÄAAUINNA KU MULGI KULTUURI INSTITUUDI ERIAUINNA.

Pildi: Tohvi Kristiina

Kivirähk Andrus

JÄNESSE, SINILILLI JA TONT

Lasteaia valmistedi kevädises pidus ja sääl olli laan üits peris näitemäng kah ette kanda. Õpeteje – tadi Laura ja tadi Saima – ollive vällä mõtelnu tore luu sellest, kudas kevädetüdruk pärast pikkä talve mõtsa käimä tulep. Kevädetüdrkut pidi mängmä tadi Laura, kellel olli just selle osa jaos paslik lilliline leit. Mõtsan saap kevädetüdruk esmalt kokku jänestege ja sös sinilillege, kes kik keväde tuleku üle rõõmu tunneve. Jänessit pidive mängmä rühmä poisi ja sinililliksit rühmä tüdriku.

Kik latse ollive mõttege peri, pallalt Jaana, kõhnake ele pääge tüdrik, läits sellest kuulden näost kahvatus ja raput pääd:

„Mia ei julge!“

„Sääl ei ole midägi pelläte,“ sellät tadi Saima. „Siust saap imearmas sinilill. Kik emä ja esä tuleve vaateme ...“

„Ei!“ kisas Jaana ja pages lavva ala. „Mia ei taha, et kennigi miut vaatep!“

Ku latse ennest lõuneunne säädsive, taht tadi Saima uvveste Jaanage kaupa tetä.

„Kallis laits, a äkki tahat sa parembe meelege jänkut mängi?“ uur tadi. „Paneme siule vatist ännätupsu taga ja kõrvakse pähä – kigile miildip!“

„Ei! Ei! Ei!“ rüük Jaana vastu ja tõmmas palaje üle pää. „Mia ei taha! Mia ei taha, et kik miut vahive!“

Tadi Saima laiut õnnetult käse, ta olli peris mu-relik. Selle iist tulli tadi Laural ää mõte.

„Aga Jaana, ku sa oles terve näitemängu aa palaje all?“ pakk ta. „Sis ei näes siut ju kennigi.“

„No mes sinilill või jänes ta sis oles?“ kehiti tadi Saima õlgu.

„Ta ei oleski sinilill egä jänes, ta oles tillike

tont,“ sellät tädi Laura. „Kevädisen mõtsan võip ju tonte kah olla. Mes sa arvat, Jaana? Kas sa olet peri?“

„Sedäviisi võip küll,“ kost Jaana lina alt.

Paari nädali pärast olligi pidu. Saal oli täüs esäsit, emäsit ja nänne, esiki üits suure kõvere kepige vanaesä olli latsin ja ist edimesen rian. Tädi Saima mäng laverit ja kevädetüdruk kõnd laulden sissi. Temä perän karglive saali jänesse. Emä-esä laksutive viisakalt käse, a sis pannive na tähele, et jäneste ulgan om üits tont kah, ja saalist käis kahin läbi.

„Näe, üits koll om kah!“ kost siit-säält sosistemist.

Tont kõnd uhkeste jäneste ulgan ja mäng üten nendege ringmängu. Ku kevädetüdruk olli jänestege joba küländ laulan ja tantsin, olli tal aig edesi minna. Jänesse ja tont lätsive ärä ja nende asemel juusseve kevädetüdruku manu sinililli.

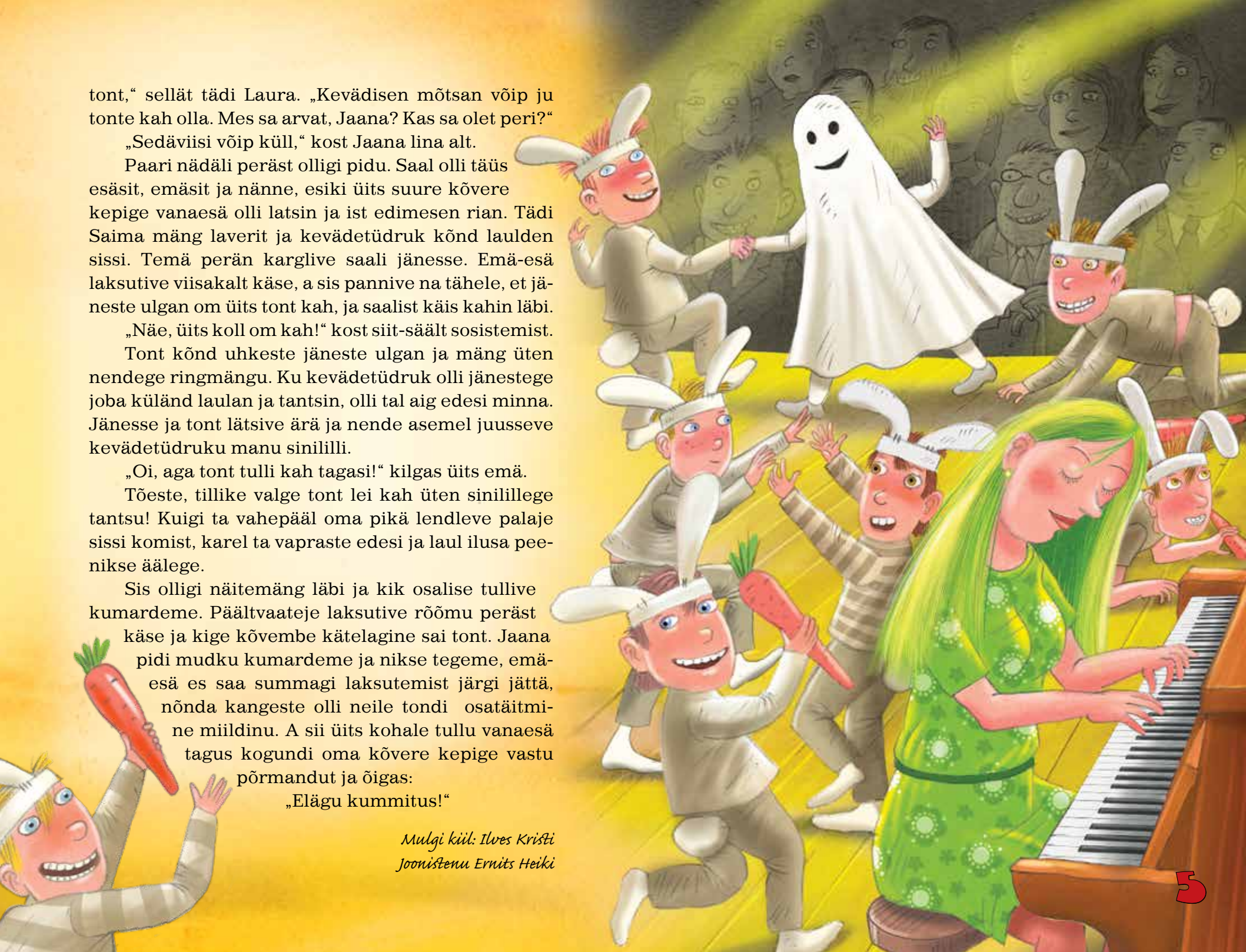
„Oi, aga tont tuli kah tagasi!“ kilgas üits emä.

Töeste, tillike valge tont lei kah üten sinilillege tantsu! Kuigi ta vahepääl oma pikä lendleve palaje sissi komist, karel ta vapraste edesi ja laul ilusa peenikse äälege.

Sis olligi näitemäng läbi ja kik osalise tullive kumardeme. Päältvaateje laksutive rõömu pärast käse ja kige kõvembe kätelagine sai tont. Jaana pidi mudku kumardeme ja nikse tegeme, emä-esä es saa summagi laksutemist järgi jättä, nõnda kangeste olli neile tondi osatäitmine miildinu. A sii üits kohale tullu vanaesä tagus kogundi oma kõvere kepige vastu põrmandut ja õigas:

„Elägu kummitus!“

*Mulgi kiil: Ilves Kristi
Joonistenu Ernits Heiki*

Tafenau Tiina

PÖRSAKSIDE LUGU

OSSU, POSSU, NOTSIKE
OLLI RÕÖMSA PÖRSAKSE.
KÄTTE TULLI LEHEKUU,
PÖRSIL AKAS ELU UUS.

KAS OM MURET OMAL KÄEL
OLLA ÜTSI ELU PÄÄL,
EMÄ AMMU ENÄMB POLE,
KAS SIS ÕKVA ELU KOLE.

KÜLL SA SEDÄ VARSTI NÄET,
SIS KU SÜGÜS, TALI KÄHEN.
OLES VAJA TETÄ PAREMB
TUGEV, KINDEL KIVIST TARE.

NOTSIKE SII TÕISI NUUMSE,
A KES SIS SELLEST IKI UULSE.
OSS JA POSS ES KULLE JUTTU,
NEIL ES OLE MISKIT RUTTU.

„PAISTUS PÄE JA ILUS ILM,
ME EI USU, POLE KÜLM!”
NII NA MÕTSAN UIDASSIVE,
RÕÖMU PERÄST RUIASSIVE.

KODUN OLLI EINÄMAA,
MUDALOMBIL NIMES SPAA.
NEMÄ SONGSIV IKI MAAD,
LÄMIT ANDSE EINÄSAAD.

NOTSIKSEL NÜID PERIS MURE –
TARE ENDEL TETÄ TULEP.
KUI KÄHEN TALI, KÜLM OM ÜÜ,
A EHITUS OM RASSE TÜÜ.

NOTSIL TULLI KAVAL LAAN:
„NII MA TARE VALMIS SAA,
KUTSU NAABREMIHE KOKKU.”
KOHE TULLI MITU SOKKU,
PÕDER, KARU, REBÄNE,
KARAS JÄNES KARVANE.

KARU KIVE PAIKA LADUS,
VAIA MULLA SISSI TAGUS,
PÕDER MÕTSAST PALKE TÕI,
JÄNES KATUST PÄÄLE LEI,
KITSI TÕSTSIV AKNEKASTE.
„ÄRGE UNTI MANU LASKE!”

KIGE LÖPUS KÕVA USS,
EI SEST SORKA LÄBI PUSS.
NÕNDA TARE VALMIS SAI,
TALGULISTEL TETTI PAI.

NOTSIKE NÜID KOLDE IHEN –
TÜÜ JU ÄRÄ VÄSIT MIHE.
JOBA KÜLMÄ VIHMA SADAS,
TULE PÄÄL OM PÕRSAL PADA.

KIIT TA SELLEN KOHVIVETT,
PANDSE JOOGI SISSI METT.
AGA ÄKKI VELLE TULLIV,
NENDEL TULI TAKUN OLLI.

„AVITE NÜID, ARMAS VELI,
UNTE MEIL OM KANNUL NELI.”

EI SIIN ENÄMB PIKKÄ JUTTU,
USS NÜID KÄRMELT PANGE LUKKU,
SIS VÕIP ALLA VAADETE,
KAS AIDUN KIK OM OMADE.

ERÄMAA – SII SILT OM VÄLLÄN,
AGA VÕSAVILLEM NÄLLÄN.
EI SEST PAPREST UNT KÜLL OOLI,
TA ES VIISI KÄVVÄ KOOLIN.

RIIMSILM IILSE ÜMMER MAJA,
OLES SISSI SAIA VAJA.
„KAHJU, ET ES TREHVÄ VAREMB!
KENÄ PÕRSA OM SIIN TAREN.”

UNDIL TULLI KAVAL LAAN:
„NII MA PÕRSA KÄTTE SAA.
KORSTNEST SISSI TÜKI MA
JA SIS NOTSU KOTTI AA.”

KORSTNEST ALLA SATTE UNT,
IRMU TUND SIS PÕRSAPUNT.
KOLDEN PALAS KÕVA TULI,
UNDIL ÄND NÜID KÕRBUN OLLI.

KORSTNEST KAUHTI VÄLLÄ LENNÄS,
KÕRVETENU OLLI ENNEST.
TA ES JULGE PIKKÄ AIGA
KAIA PÕRSAKSID E AIDA.

VELLEKSIDEL RÕÕMUS MIIL
KÄVVÄ SELTSIN MÕTSATIIL.
ENÄMB RIIDU NA ES KISU,
SELLE JAOS ES OLE ISU.

NÜID ME SAAME VAADETE,
KUDAS PÕRSA ELÄVE.
USSAID KASIT, KÕRD OM TAREN,
MITTE NII, KU OLLI VAREMB.
EI SIIN SÜVVÄ LIALT TORTI,
PÕRSA TEEVE OOPIS SPORTI.

Ilves Kristi

TIBI TILLIKE SALADUS

Tibi oli tore allikirju suleleidige kanarovva. Oma eluaal olli ta vällä audun ja üles kasvaten mitu kur-na tervit ja tugevit kanapoigi.

Keväd olli kähen, päev tei taevakaare pääl jä-rest kõrgembit sõõre ja Tibil olli süämen suur suuv jälle emäs saia. Sellest saive kik aru, kes tedä näi-ve, sest kaagutemise asemel olli ta loksma akanu ja sule ollive tal kah esieränis uhkeste puhevile aet. Ettevalmistustege olli Tibi joba tükk aiga tagasi pääle akanu. Kigepäält jätt ta järgi lauta säetu pes-sä munemise ja sääd sissi omaende salapesä kate

suure einärulli taga, kus kennigi tedä es näe. Ta tääd ju, et pesäst korjap pernaine muna egä päev ärä. Küll om tal vaja tetä munaruuga, küll korpi, küll pannkuuki ja mida kikke viil – mune kuipal-lu tahes, pernaisel om kikki neid vaja. Ku pernai-ne mune korjame tulli, vaades ta nagu küsiden Tibi poole, sest ta sai kohe aru, et Tibi mune pesän tõi-Ste munade ulgan ei ole – ollive temä muna ju kige kirivesembe. A kana ai pallalt sule puhevile ja akas kõvembine loksma. Pernaine lei käege ja üt-
tel: „Ähh, Tibi tükip jälle audme!“ A Tibi salape-säst, kus olli sihen joba ää ulgake mune, es ole per-naisel aimugi.

Tibi olli mõttin joba suure kanapere emä, kes kuts loksmitsege kanapoigi kokku. A periselun olli Tibil üits mure – ta taht küll kangeste jälle emäs saia, a es taha summagi kolm nädälit üt-tejutti üt-sinde pimen küüninukan einärulle taga istu ja au-du, ku vällän om samal aal keväd, rändäje linnu tuleve lõunemaalt, ussikse ja mardiku ronive maa siist vällä, päev om lämmi ja muru rohilene. „Mes-peräst sii kik piap nii pallu aiga ja vaiva võtma?“ mõtel Tibi ja arvas, et piap oleme võimalus õlpsam-bini emäs saia.

Kana kõnel oma muret kikkale ja kikas kost selle pääle: „Kullapai, me eläme ju 21. aastesaal, nüid ei pia kennigi enämb rumalet tüüd tegeme egä ilmaasjate aiga raiskame – selle jaos om tehni-ka. Me tellime audmise massine!“

Ja telgi kikas oma kaasa jaos k-poodist tore til-likse munaaudmise massine. Massin paetedi sala-misi einärulle taga ja sinna sissi säeti kik kümme muna, mes Tibi munenu olli. Massin surisi tasakeste

ja oid muna iluste nii üül ku päeväl lämnen. Kanarovva käis egä päev mitu kõrda vaatemen, kas massin iki tüütep ja kas munadege om kik kõrran. Muul aal võtt Tibi muru pääl päevävanne, mekut puhmabaarin üten tõiste kanadege kastekokteile ja tund rõõmu ilusast kevädest.

Ku kolm nädälit akas täis saama, käis Tibi iki tihembini mune vaatemen, kõnd ümmer massine, käänd pääd ütele ja tõisele poole ja kullas, kas kanapoja viil elumärki ei anna. Viimäte olligi mitme muna siist kõrrage kerget toksmist kuulda – kanapoja akassive vällä tuleme. Tibi juusk kohe suure rõõmuge kikka manu ja kuts tedä kah sedä imeasja vaateme. Sõs seisive na joba katekeste massine man ja vaadessive, kudas kanapoja oma tillikside nokkege munade sissi järest suurembit auke leive, senigu munakoore peris purus lätsive ja lige kanapoja nende siist vällä pudenive.

„Küll om ilusa kanapoja, na om meil iki väige äste vällä tullu,“ olli Tibi rahul ja kuts pojakse oma siivä ala lämmese.

„Om jah! Vaate, nii kaits tükki säääl veere pääl om jusku miu suust sadanu,“ kitt kikas oma poigi.

Tibi võtt kik kümme poiga perrä ja ast einärulli tagast vällä nagu üits uhke emä kunagi. Ku pernaine nüid lauda manu tullu ja näi, et Tibi ümmer sibap kogundi kümme tillikest kanapoiga, lei ta imestusest käse kokku. Kuigi ta olli kana loksman kuulu, es ole ta nännu, et Tibi oles audma lännu. Nii kanapoja oles jusku taevast sadanu, a siin na ollive ja nõudsive joba süvvä.

Pernaine läits tare manu ja tõi sääält kanapoi-gele tibusüüki. Ku süük olli ette pantu, pidäs Tibi

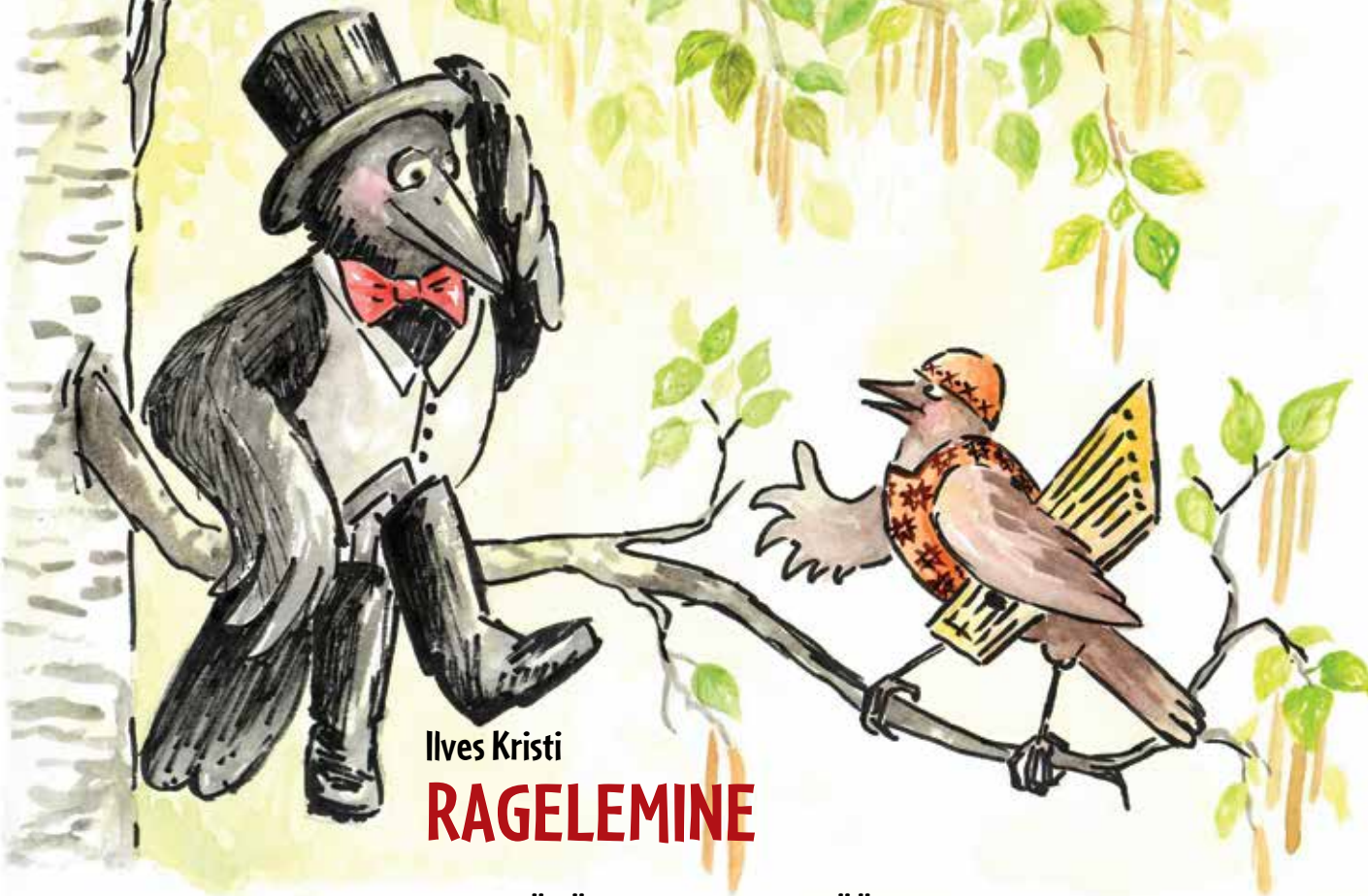
kõrda ja vaades, et kik tillikse söödiku iki kõtu täis saas. Omale võtt pallalt mõne ütsiku nokatävvve.

„Meil om nõnda tore pojakse. Kuigi ma neid esi vällä es au, om na miule iki kige kallimbe,“ õhas kanaemä.

„Kullapai, sia olet mailma kige paremb emä ja sii, et massin siu raasike avit, ei loe küll mitte midägi,“ kinnit kikas ja tõi suure austuse märgis kaasale üte jämme vihmäussi.

Na pilgutive ütstõisele silmä, lubasive oma saladust oida, kanapoja üles kasvate ja audmise massine tuleve keväde jälle käimä panna.

Ilves Kristi

RAGELEMINE

MUNAPÜHÄ OMMUKU LIVVA PÄÄL OM MUNA,
SEISÄVE NA UHKELT RIAN KIRJUS VÄRVIKUNA.
EGÄ LAITS SIS RABAP SÄÄLT OMAL KÄTTE ÜTE –
LOODAP, ET JUST TEMÄ OMA EI LÄÄ KATIK MITTE.

AKKAVE SIS RAGELEME, MUNE PURUS KOKSMA,
KELLE MUNA PIAP VASTU, SII OM UHKE VÖITJA,
KELLE OMAL NÕRK OM KUUR, SII VARSTI PURUS LÄÄP,
RAGELEJE VÖTAP KÄHKU UVVE LIVVA PÄÄLT.

MUNAPÜHÄ LÕUNE AAL LIVVATÄIS OM MUNE,
KIGIL OTSA PURUS LÜÜDU, KOORE KATIKUSE.
EMÄ MÖTLEP, KUDAS KÜLL TARVITE SAAS NEID –
TULEP TETÄ LIVVATÄIS KÖLLAST MUNAVÕID.

Jaska Vello
TUUL

TUUL LÄTS KÕRRAS KUUSIKUDE,
KAHIST KAUGEL KAASIKUN,
LIUGSE LAISALD LEPISTIKUN,
KÖNDSE ÜLE KÖNNUMAA,
ISTSE AIA POSTI PÄÄLE,
LENNAS ÜLES KATUSSELE,
PUHKSE PILLI KORSTNELÕÖRIN,
PÜÜRSE SEGI PÖÖNINGU,
KIIGUT KÕRGEN PILVERIPSMIT,
SAATSE SIRGU SINITAIVA,
ASTSE ALA MURU PÄÄLE,
KORJAS KOKKU KASTEPÄRLI.

Jaska Vello
**VARESSE JA ÖÖBIKU
KATEKÕNE**

VARES ÜTEL ÖÖBIKULE:
"SINA OLET TARK JA VÕIMAS
NIGU PERIS RAHVAMUUSIK.
KEVÄDE JA SUVEÜÜDEL
KÕLAP SINU SULNIS LAUL."

ÖÖBIK VASTAS VARESSELE:
"SINA OLET SUUR JA UHKE,
KÖNNIT NIGU MAJESTIIT
SIRGE SELLÄGE JA REIPALD.
SII TIIP SIULE AINULD AU."

PIHLAPIIGA

Ammutsel aal elli Lilli külän tillike tüdrik Pihle, kes olli väege vaene. Temäl es ole üttegi inimest, kes tedä omas pias. Latseke olli orvus jäänu ja käis ütest talust tõise, et süvvä saas. Tal ollive sellän rübäle, mes tõistele enämb es passi. Piiga näi välälä nõnda vilets, et es julge tõiste lastege esiki mängmä minna.

Tüdruklaits mängse omaette külä lähiksen Teringi suu pääl. Sääl leidse ta omale seltsilistes looma, taime ja puu. Ütsinde ollen mötel ta salamisi uhkist röövastest. Keväde ehtse ta ennest murakuäidsendegge, sügüse tei kureksidest ja palukidest elmit kaala. Piigles ollive talle pruuni suusilmä.

Tüdruk olli väege ää süämege. Üitskõrd lohut ta vigatse jalage iirekest, tõnekõrd avit pesäst välälä sadanu linnupoigi, sis jälle päästse rebäsepoisi püünisest välälä ja jänessepoja puhassive üttelugu temä lämnen sülen.

Kuna vaenelaits olli enämbjagu aiga suu pääl, sis ollive tal kik aig jala like. Nõndamuudu sai ta külmä ja jäi väege raskeste aiges. Inimese pellässive suud ja käisive sääl arva, abi es ole kuskilt luuta. Väikse loomakse ollive murest murtu, pandseve tüdrukul pääle ossest tettu vaiba. A tüdruk

jäi järest viletsembe.

Viimätse ädäge palusive looma mõtsaaldjat, et ta appi tules ja Pihle ärä päästäs. Mõtsaaldjas tundse tüdrukukest äste temä ääde tegude peräst ja tiidse temä rasset elu ja süämesuuve.

„Mia tahas siu avite, et sa mitte ilmangi enämb ei pias tundma alandust ja äbeneme oma röövit,“ ütäl aldjas tüdrukule. „Mia muuda siu pihlapuus, kes jääp seismä siia suu veere pääle oma seltsiliste lähiksese. Keväde olet sa üleni valgin lõhnavin röövin. Sügüse ehive siu vereve marjakobare.“ Sedäviisi sai kah.

Sellest aast pääle seisäp Läti piiri lähiksen Teringi raba veere pääl araline ja kaharik Pihlapiiga. Looma saave temä lai osse all vihma ja tuule iist varju. Linnukse sädisteve osse pääl ja kasvateve sääl oma poigi. Süvvä jakkup neil senikavva, ku külmä tuleve. Inimese, kes oma väsunü käe temä tüve ümmer paneve, saave säält jõudu jälle edesi minna.

Viil kõneldes, et ku piigat ehti mõne iluse lindige, mes talle äädmiilt tege, võive salajese soovi täide minna. Ei tää, teke ruuvi.

*Laanemetsa Liina
Mulgi kiil: Tõrva murdering*

KU PIHLAPIIGAT EHTI MÕNE ILUSE LINDIGE, VÕIVE SALAJESE SOOVI TÄIDE MINNA.

SÜGÜSE EHIVE PIHLAPUID VEREVE MARJAKOBARE.

KEVÄDE OM PIHLAPUU VALGIN ÄITSMIN.

Contra

MUINASJUTT TUGITOOList JA LOHEST

Elli ütškörd lohe, kellele miildis kangeste tooli pääl istu. A et lohe olli irmus suur, läits tuul üttelugu purus.

Lohe ist tooli man, mes olli jälle katik lännu, ja ikk. Temä manu tulli murelene. Lohe kõnel temäle oma mure ärä.

Murelene üteli lohele: „Siul ei olegi puust tuuli vaja. Me teeme siule kuusekübenidest, puulehtest, samblest ja vanadest pilveräbälidest tugitooli.

Murelene kuts oma sõbra kokku ja na ehitivegi tugitooli valmis.

Lohe ist tugitooli pääle ja sii es läägi purus.

A sis vaadessive murelese, et sii tugituul om nagu murelesepesä, ja lätsive esi sinna eläme. Sis pidi lohe tugitoolist ärä mineme, sest mureleste sibamine ai tal ihu soomuste vahelt sügeleme.

Kogemede juhtusi säält müüdä mineme võlur. Lohe pallel, et sii muudas ta tillikses. Võlur sai asjast sedäsi aru, et piap tegeme lohe murelese suurutses.

Ku lohe näi ende suurutsit murelesi, tulli temä süämese suur armastus kigi nende vastu ja ta küsse, kas murelese ei tahas temäge abiellu astu. Pallalt ütts murelene olli nõnda inetu, et es miildi lohele.

Ja olligi äste, sest sii inetu murelene panni lohe tõiste murelestege paari. Pulman mäng suur mureleste orkester ja lohe olli koorijuhateje. Ja neile sündüsi pallu-pallu lohemurelesi, kes pildsive suust tuld vällä ja ehitive pesä.

Ja na ellive õnneliguld tugitoolin mailma lõpuni.

Mulgi kiil: Ilves Kristi

IHNE PEREMIIS

Vana-Karisten elli üitskõrd üits kade peremiis, aga ta mitti es anna sulatsel süvvä. Üits silk söögikõrras olli väegä veidü. Vana sulane karas vihatses ja läits tõise kotuse pääle.

Uus sulane olli aga suutus tõisest puust ja kavalep. Ku pernaene panden üte silgu lavva pääle, pildun sulane õvve pääl kukeraatsu. Sõs kaupli ta pernaese käest tõise silgu ja üteli, et kaits silku lääve kõtun kiskme ja kūsūs kolmande silgu kah.

Nii pettän sulane pernaese käent vällä terve kõtutävve.

Järvelaht Greete, Abja gümnaasium, 5. lass

MIU PERE

Miu pere ei ole suur egä väike, ennemp om keskmine. Mia ole pere kige nooremp. Pääle miu om mede peren viil suuremp ja vanemp sõtse, kes miut vahepääl kiusap. A miul om ää miil, et ta miul olemen om. Sõtse om miul ää sõber.

Miul om ka peni Timmu, ta om aletig olemen, ku ma kurb ole ja mängip miuge ja om ää sõber. Mede peren om viil emä ja esä. Koolipäeväl om na küll tüül, a aigpäeväl oleme kik kuun. Ku om pimme talveõhtu, paneme puslet kokku, mängi-

Lapp Emma, 5. lass

Golosov Karl Kristofer, 4. lass

me lavvamänge, loeme raamatit, kaeme televiisurt ja kõneleme televunige. Soojempel aal sõidame autuge müüdä Eestit ja kaeme uusi kotussit. Ku jõvvave jõulu, sis tuleve sugulase vananänni manu. Sis peets vagasit pühi ja kõneltes tõistege. Tõinekõrd sõidame müüdä Eestit ja käüme sugulastel külän.

Seande omgi miu pere, peris arilik.

Steiner Ketli, Abja gümnaasium, 5. lass

MIU ARMAS PERE

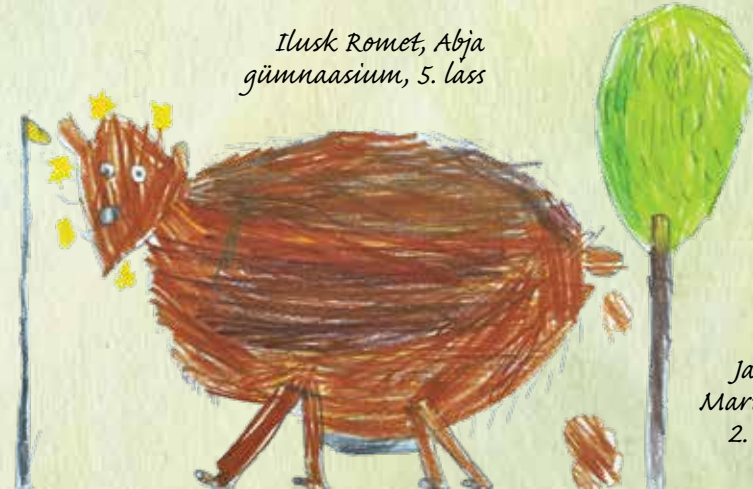
Olgu pere suur või vähike, iki om ta egä inimese jaos kige kallimp. Miu pere om peris suur, üits suuremp sõtse ja kaits velle. Muiduki om ka emä ja esä. Meil om suur maja ja sää eläp viil onu pere. Meil om vägä suur pere. Sõtse om küll kodunt välälä kolinu, a egä nädälelõpp oodame tedä. Kuun perege teeme ulka asju, pallu käüme kinun vilme vaatemen, matkamen, ujumen ja mere veeren. Öhtult miildip mängi lavvamänge, kuna esäl ja emäl ei miildi, ku ma pallu arvutin ole. Mede perel om kombes jõulu aigu kuun süvvä ja käiä surnuaian. Jaanipäeväl teeme jaanituld ja küdsäteme liha. Viil käüme lihaetel liugu laskman.

Miul om oma peni Messi. Kasse meil ei ole, kuna emä ei lase luume tarre ja Messi ei salli neid.

A meil om pallu tõisi lojussit.

Ma arva, et miul om peris tore pere.

Ilusk Romet, Abja gümnaasium, 5. lass

Jaska Marten, 2. lass

Ala põhikooli latse joonistive selle aaste loomas valitu karu.

Lapp Henry, 5. lass

Värnik Mirtel, 5. lass

VANAST OLLI RAAMATUKOGU TARVASTU KIHELKONNAKOOLI UUNEN.

PRILLA TÛÛTEP RAAMATUKOGU TARVASTU VANAN KOHTU- JA VALLAMAJAN, MES OM NÛID ILUSTE KÕRDA TETTU.

EESTI KIGE VANEMB RAHVARAAMATUKOGU

Tarvaste raamatukogu om Eesti edimene rahva puult akatet raamatukogu. Selle asut 1860. aastel rahvusliku liikmise iistvedäje ja kihelkonnakooli kuulmeister Wühneri Hans, kelle ollive abis tõise Tarvaste kihelkonna kooliõpeteje.

Raamatukogun ollive ammatin kolm raamatukoguoidjet-kooliõpetejet, kelle ülesanne olli osta kirjavara, pidäde raamatide kohta nimekirja ja egä pühäbe kõrdamüüdä raamatit vällä anda. Et kennigi raamatukogu rahage es toete, sis pidi selle tarvitamine oleme tasuline. Raha tõi sissi lugemismass ja mõnikõrd kõrraldedi asutuse toetuses kah pidusit.

Raamatukogu akas rahvale varsti miildime. Lugejit käis esiki tõistest kihelkondest. Aasten laenutedi ümäriguld 1000 raamatut. Sõski es jakku sent aaval korjat lugemiserahast selle jaos, et uusi raamatit järest manu osta. 1885. aastel müüdi maha

vanemb osa raamatukogust, et osta uut kirjavara. 1891. aastel sai raamatukogu nimes Tarvaste Karskusseltsi raamatukogu. Edimese ilmasõa aal jäi nii karskusseltsi ku raamatukogu tüü soiku. 1920. aastel tetti raamatukogu uvveste valla.

Saksa aal sai raamatukogu tubliste kannate. Sõa lõpus olli kogun pallalt 480 köidet. 1940. aastel võeti Tarvaste raamatukogu Mustla Linna Keskraamatukogu nime all riiklike rahvaraamatukogude võrku. Selsamal aastel kaotedi ärä kah lugemismass.

Nõukogude aal olli raamatukogu kehvän kõrran. Muresit avitive unete tore ettevõtmise: raamatuarutemise, kokkusaamise kirjanikege, raamatuviliste ring, kirjanduseommuku koolilastele, täädmisteproovi.

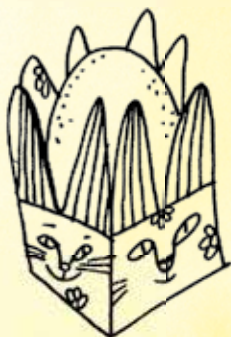
2005. aastel kolis raamatukogu iluste kõrda tettu vanasse valla- ja kohtumajja.

2021. aastel laenutedi Tarvaste raamatukogust kirjavara 11 649 kõrda, lugejit olli 424, raamatit 22 791. Raamatukogun ja selle ümmer tetäs egät sorti ettevõtmisi, näituses kunsti- ja käsitüünäitusi, kuun käip mulgi keele ring, tõise kõrra pääl om muuseum, oovi pääl Tarvaste käsitüükoda, kos saap käsitüüd õppi ja uuri.

MUNAPÜHÄ KARBIKE

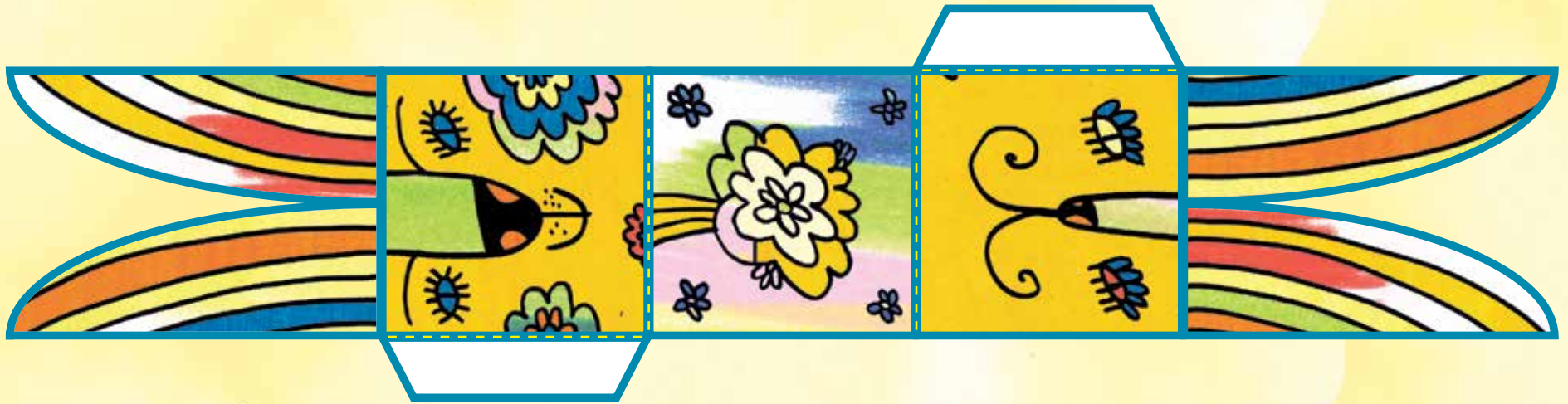
Munapühä om tulemen. Sel aal om vaja nupute, kudas oida värvit mune sedäviisi, et nii viirma ei akkas.

Tähekse abige saat meisterde omale ilusa jänessege munakarbikse. Ku siul om vaja mitut karbikest, võta sii meisterdus nitis!

TII SEDÄSI:
LÕIKA TÜKI MÜÜDÄ PIIRIJUTTE VÄLLÄ.
KÄÄNÄ SISSI KÕLLATSE MURDMISEJUTI.
PANE KAITS JÄNESTEGE RIBA TÕINETÕISEGE RISTI.
TII VALGE VEEREKSE LIIMIGE KOKKU.
LEEBI KARP KOKKU.
PANE SISSI ILUS KIRIVENE MUNA.

Meisterdemist õpet sillaste Kertu

TÄIDET MUNA

VAJA OM:

6 keedet muna
50 rammi köögin seisnu lämmed võid
2-3 supilusikut majuneesi
1-2 tiilusikut mahet sinepit
näpuotsage suula
Pääle võip panna maigurohilest ja kuremarju.

TII SEDÄSI:

Löika koorit muna pooles, võta kollatse vällä.

Litsu või ja muna-köllatse kahvege purus, surva nii läbi sõgla. Segä manu majunees, sinep ja maigu perrä suula.

Surva sii puder tordirtsige munapoolikide sissi või pane lusi-kuge.

Ilu jaos pane pääle maigurohilest ja kuremarju.

Pildi ja jutt: Laande Alli

Juku seisap oma maja akne
Jall keset usseaida ja röö-
gip:

„EMÄ, EMÄ, EMÄÄÄ!
EEMÄÄÄÄ!!!“

Eitunu naine tulep rödu
pääle: „Mes sa röögit, Juku?“

„Ole ää, kutsu
ESÄÄÄÄ!“

Varas laanip lihavöttes
suurembet sorti muna-
värvmist ja murrap sellepe-
räst linnulauta sissi. Ta jääp
vahele ja viias politseisse.

„Mesperäst te varastide
nii kana ku muna kah?“ küsüp
uurja.

„Oles ju ülekohtune emä
poigest ärä lahute,“ sellätep
varas.

„E mä, kunas jänes mune
tuup?“ uurip tillike
Juku.

„Lihavötte aal.“
„Kunas nii lihavötte tu-
leve?“

„Nellä päevä peräst.“
„Kas sinnamaani om
kavva aiga?“

„Sii om sis, ku sa neli

körda olet ärä maganu.“

„Olgu, ma lää sis kohe
magame.“

Sõbrannade omavahel.
„Miu miis taht miule
lihavöttes pöräsa kinki!“

„Sii om ju peris temä
muudu.“

„Mes? Olet sa sedä pör-
sast joba nännu vöi?“

Tillike Mari tulep koolist
uhkelt kodu.

„Mötle ommeti, emä,
Juku and miule musu!“

„Oi-oi. Kudas sii sis juh-
tusi?“

„No töise tüdriku oidsi-
ve tedä kõvaste kinni!“

Tillike Juku om sühholoogi
man. Sii uurip:

„Ütle, poiss, mitu käppä
kiisul om?“

„Neli.“

„A mitu kõrva?“

„Kaits.“

„A mitu silmä?“

„Kaits.“

„A kas kiisul änd kah
om?“

„Emä, kas sii tobu ei ole
enne kassi nännu?“

Juku tulep kodu veritse nä-
puge. Emä uurip, mes juh-
tusi.

„Üleaidse peni panni
miule otsa!“

„Oi ku irmus lugu!“

„Ei ole ullu – ma ammus-
ti tedä vastu!“

E mä pahandep Jukuge:
„Mesperäst sa kik
sünnüpäeväs saadu mängu-
asja ärä lõhksit?“

„Es lõhu kikki. Aamer
om viil alle!“

Vana nali

Kaits tarretust istuve puu
kotsan. Üits sadap maha.
Tõine küsüp:

„Noh, kas sait kõvaste
aiget?“

„Es saa, võtt pallalt raa-
sike vöbiseme.“

Inimesesüüje istuve tule
veeren, närive konte ja
aave juttu.

„Ei miildi miule sii töi-
se öimu päälük,“ ütlep üits.
„Kohe summagi ei miildi!“

Tõine inimesesüüje saap
vihatses:

„Mes sa kik aig viriset –
ku ei miildi, sis ärä süü ja kik!“

Täheke nr 4, 2009

Via jutuga kokku mõistatus ja temä vastus!

Viis velle, egäl vellel esi kammer?

Tõsta jõvvat, visate ei jõvva?

Joosep üül ku päeväl, ei väsü ärä ilmangi?

Valge poiss, must nõna?

Puust piiri, laasist põllu?

Esi jäme lühike, tii tal pikk ja peenike?

Tullive mihe, kel kirvit es ole, ehitive maja, millel nukke ei ole?

Kes om istun pikemb ku seisten?

All kerä, ambit täüs?

Pesä mahan, muna taevan?

Miaste süüke tegemise jaoks on vaja muna? Via munage süükele sõõr ümmer!

Mulgi korp

Rüäleib

Mulgi kapsta

Täidet muna

Pannkuuk

Kardulepuder

Munavõi

Mulgi puder

Apukapstasupp

Limbisupp

Värvi egä pühademuna õigeste äräl

NALLA KUU

MES SA TIIT SÄÄL?
SIU KÄIK OM JU!

KÕNELDES, ET
APRILLIN OM NALLA
KUU. MIA TAHAS
UURI, MIANDE TA
VÄLLÄ NÄEP. ÄKKI
MA SAA KIK KIGE
PAREMBE NALLA
TÄÄDÄ, SÕS KÕNELE
TEILE KAH ...

... KU SII KUU
ÜITSKÕRD PILVE
TAGAST VÄLLÄ
TULEP ...

LÕPUS OMMETII KAEME PERRÄ,
MIANDE SII NALLA KUU SÕS
OM ...

SELGE ...